

SKOLVERKET
106 20 STOCKHOLM

DATUM 2012-02-09
DNR D 1.2-0027/2012
ER REFERENS 62-2011:869

Remissyttrande över Skolverkets förslag till allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade förslag på remiss och lämnar härmed följande yttrande.

Brå anser att de av Skolverket presenterade allmänna råden är för allmänt hållna för att ge skolorna användbar vägledning. Av handlingsplanens inledning framgår att planen syftar till att informera om hur skolorna bör arbeta för att metodiskt främja likabehandling samt förebygga och åtgärda trakasserier och kränkande behandling. Planen håller sig dock på ett organisatoriskt/strukturellt plan och ger inga konkreta besked om hur skolorna ska gå tillväga. Varje skola hänvisas till att själva inhämta kunskap och hitta på egna insatser för att arbeta mot diskriminering och kränkande behandling.

Brå har förståelse för att allmänna råd i viss mån måste vara generellt hållna och att visst utrymme måste lämnas för att anpassa verksamheten till lokal kontext. Det finns dock mycket forskning kring den här typen av arbete och det är möjligt att, i större utsträckning än i den handlingsplan som Skolverket presenterat, ta fram mera handfasta, allmänna rekommendationer som bygger på forskning.

Mer forskningsbaserad kunskap bör förmedlas

Vissa försök till kunskapsspridning görs i förslaget, exempelvis på sid 17, där kopplingen mellan graden av intolerans och delaktighet i olika former av kränkningar kortfattat redogörs för. Brå efterlyser dock en grundligare genomgång av kunskapsläget runt detta i anslutning till de allmänna råden som sträcker sig längre än att bara definiera de enskilda begreppen (s. 6-7) och de begränsade urvalen av kunskap.

Brå publicerade 2008 rapporten "Effectiveness of Programmes to Reduce School Bullying". Rapporten är en omfattande genomgång av utvärderingar av anti-mobbingsprogram. Rapporten pekar även ut de programkomponenter som förknippas med en minskning av mobbning. De komponenter som genomgången visade har effekt för att minska antalet mobbare var: föräldrautbildning, ökad tillsyn av skolgårdar och disciplinära åtgärder. De komponenter som visade sig ha effekt för att minska antalet mobbade var utbildningsvideor, disciplinära åtgärder, arbete med elever som kamrattstödare och föräldrautbildning. Några av dessa åtgärder nämns i Skolverkets råd men inte alla. Föräldrautbildning, som alltså visat sig ha effekt på både antalet mobbare och

mobbade, nämns inte alls. Brå vill även påpeka bristen på hänvisningar till det omkringliggande samhället, polis, socialtjänst och föräldrar, som i detta sammanhang också har ansvar för frågorna. Skolverket borde uppmana skolorna att använda den expertis som det kringliggande samhället har att erbjuda.

Precisera "vadet" och "huret"

Av de allmänna råden på sidan 13 framgår att skolornas arbete bör baseras på kunskap om hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling uppstår och vilka faktorer som skapar en trygg miljö där alla barn och elever blir respekterade för den de är. Någon sådan kunskap presenteras dock inte i de allmänna råden utan skolorna utlämnas till att själva inhämta den kunskapen. Det betyder att frågan om *vad* det är skolorna ska arbeta med är för otydligt formulerat.

De allmänna råden ger inte heller mycket vägledning om *hur* skolorna ska arbeta. Skolverket skriver att arbetet ska vara systematiskt, planlagt och utgå från kartläggning och analys. Men eftersom "vadet" inte är tydligt så blir "huret" ännu mer otydligt. I det första allmänna rådet på sidan 16 uppmanas skolorna att regelbundet kartlägga barnens och elevernas trygghet och trivsel samt deras uppfattning om förekomsten av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Brå håller med om att kartläggning är viktigt. Syftet med kartläggningen ska vara att erhålla en djup förståelse av problemen på den egna skolan. En uppenbar risk är annars att skolorna nöjer sig med de regelbundna enkäter om situationen på skolan som huvudmännen ofta genomför. När skolan sitter med resultaten om hur många procent som är trygga så vet de fortfarande inte hur de ska göra för att komma åt det eventuella problem enkäten uppvisat att de har med otrygghet. Ett ännu värre scenario är att skolorna lutar sig tillbaka och inte finner det nödvändigt att arbeta med frågor kring kränkande behandling särskilt mycket i de fallen där de flesta eleverna uppger sig vara trygga.

Gruppsamtal inte lämpligt

Det är Brå:s bedömning att det som beskrivs i kommentarerna till de allmänna råden om andra källor till information också ska läggas till i själva rådet och att denna del bör utvecklas till att tydligt ange att man bör skapa sig en bild av grad, typ och omfattning av kränkningar och trakasserier. Det är också Brå:s bedömning att det inte är lämpligt att i detta sammanhang inhämta elevernas uppfattningar genom samtal i grupp såsom rekommenderas i kommentarerna på sid 17. Elevernas upplevelser bör istället inhämtas genom anonyma enkäter där de tillfrågas om vilka typer av problembeteenden som förekommer, på vilka platser de förekommer och vilken tid på dagen de förekommer. De rekommendationer som finns om att kartlägga platser som är särskilt otrygga skulle kunna genomföras genom s.k. "trygghetsvandringar" på skolan. Det är därför Brå:s rekommendation att man i kommentarerna till råden nämner att detta är ett sätt att inhämta kunskap på som är mer konkret.

Den fysiska miljöns betydelse

Brå tycker det är positivt att Skolverket så tydligt pekar på den fysiska miljöns betydelse för förekomsten av kränkningar och upplevelsen av trygghet. För lite utrymme ges dock till vägledning kring hur skolorna kan arbeta med att åtgärda den fysiska miljön för att både förebygga och upptäcka trakasserier och kränkningar. Lite om detta nämns på sidan 19, men att öka den sociala kontrollen genom att skapa fysiska förutsättningar

för överblick och uppsikt över utrymmen som upplevs som otrygga är också ett sätt att förbygga kränkningar och våld. Det finns alltså många konkreta tips och råd att ge runt skolans fysiska miljö, där just överblick är målet.

Samarbete med polis vid allvarliga fall av kränkningar och våld

På sidan 22 anges att det i varje enskilt fall bör bedömas om en anmälan ska göras till andra myndigheter. Brå efterlyser en mera utförlig information om hur skolorna ska gå tillväga för att bygga upp anmälningsrutiner och samarbete med polisen vid allvarliga fall av kränkningar och våld.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis efterlyser Brå tydligare och mer konkreta allmänna råd som i större utsträckning kan utgöra en egentlig vägledning till skolorna. Brå ser dock positivt på att Skolverket betonar vikten av ett långsiktigt och systematiskt arbete.

Detta yttrande har fattats av undertecknad myndighetschef. Vid den slutliga handläggningen deltog enhetschefen Karin Svanberg, utredaren Per Alvant och juristen Sigrid Granath, tillika föredragande.

Erik Wennerström

Sigrid Granath